

Djäkneskolan, Skara

Byte av plåttak 2005

Djäkneskolan, Skara - byte av plåttak 2005
Kv. Saturnus 1, Skara kn
Västergötland
Antikvarisk slutbesiktningsrapport
Thomas Carlquist
Byggnadshistorisk rapport 2016:9

Västergötlands
museum

Byte av plåttak på
Djäkneskolan 2005,
Saturnus 1,
Skara socken och kommun, Västergötland.

Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

Skaraborgsdelen av Västra Götalands län.

Djäkneskolan, Skara

Byte av plåttak 2005

Skara sn & kn

Byggnadshistorisk rapport 2016:9

Västergötlands museum

Text och foto: Thomas Carlquist

Byte av plåttak på
Djäkneskolan,
Saturnus 1,
Skara socken och kommun, Västergötland.

Antikvarisk slutbesiktningsrapport.

Västergötlands museum har genom undertecknad fungerat som antikvarisk kontrollant vid rubricerade arbeten. Dessa avslutades under december 2005 och slutbesiktning utfördes den 19 december 2005. Närvarande vid besiktningen var även för fastighetskontoret i Skara, Mikael Leijon.

Byggnaden - bakgrund

Djäkneskolan, fd Högre allmänna läroverket i Skara, byggdes 1869-71 i nygotisk stil efter ritningar av arkitekten Helgo Zettervall. Byggnaden består av en öst-västlig huvudlänga innehållande lärosalar, rum för lärare mm, och en vinkelställd nord-sydlig länga innehållande en aula eller samlingsal/högtids-sal. Den senare har karaktären av ett nygotiskt kyrkorum och är så när som på färgsättningen jämförelsevis välbevarad.

Skara Läroverk sett från sydost 1934. Precis som på 1870-talsbilden på föreg. sida är aulan täckt med plåt och huvudlängan med skiffer. Båda bilderna VGM bildarkiv.

Arbetet inbegrep från början ommålning av det gamla plåttaket, ett enkelfalsat skivtäckt plåttak, möjligen lagt i början av 1900-talet. Diskussioner om detta arbete (liksom för andra renoveringsarbeten såsom ommålning av fönster på Djäkneskolan, målning av tak på byggnadsminnet Rådhuset m m) inleddes redan under hösten 2004 mellan fastighetskontoret och museet. I samband med noggrannare översyn då ställningar rests, uppdagades under sommaren 2005 att det befintliga plåttaket på aulan var i sämre skick än väntat. Flera genomrostade hål upptäcktes, men vad som blev avgörande var att en stor del av spikarna som höll fästblecken mot takpanelen hade rostat bort, och stora partier av takplåten låg lös, utan infästning mot underlaget. Beslut om helt byte av aulans tak togs därför under augusti. Museet hävdade, eftersom byggnaden är/har varit föremål för byggnadsminnesförklaring, att den nya plåten skulle läggas i skivtäckning och enkelfalsning såsom det befintliga taket. Arbetet berörde endast sadeltaket över aulan - det mindre taket över aulans absid var i gott skick och målades med svart linoljefärg som planerat.

Kulturhistorisk status

Fråga hade sedan länge väckts om byggnadsminnesförklaring av Djäkneskolan. Byggnaden har därför i de flesta situationer alltsedan 1980-talet behandlats med den omsorg och pietet som motsvarar ett byggnadsminne. Eftersom ärendet inte avancerat, avskrevs frågan år 2005 med möjlighet att återuppväckas.

Tidigare renoveringar

Huvudlängan är täckt med glimmerskiffer, där toureller, kupor och andra mindre uppbyggnader är plåttäckta. Auladelen är täckt av ett ordinärt sadeltak som till synes alltsedan nybyggnadstiden har varit plåttäckt (se foto sid. 1). Även den lilla absiden i söder är plåttäckt. Befintlig plåt (sommaren 2005) är skivtäckt galvaniserad järnplåt i enkelfalsning med plåtstorlekar varierande från 60x120 cm till 60x180 cm, varav de senare dominerar. Det är osäkert om det befintliga taket är den andra eller den tredje täckningen sedan 1871. Enstaka små rester av det ursprungliga svartplåttaket har funnits under den nuvarande täckningen med galvaniserad plåt. Befintlig plåttäckning ligger utan underlagspapp direkt på en gles panel av trä. Detta förhållande har fungerat bra och avses inte förändras.

Skadebild - aktuella åtgärder

Plåtens fästdon mot underpanelen har nära 100 % -igt rostat bort, varför plåtskiktet inte hade något fäste mot taket. Från att projektet ursprungligen under 2004 endast avsåg rengöring och ommålning av befintligt tak, fattades senare (hösten 2005) beslut att göra en hel omtäckning av sadeltaket. Absidens takplåt avses bibehållas och målas.

Museet har sedan diskussionen om omtäckning inleddes, hävdat att ett nytt tak skall utföras på samma sätt, med samma mått och med samma teknik som det befintliga taket. Även om det nuvarande (2005) galvaniserade plåttaket inte är ursprungligt, är ändå läggningsteknik och utseende i stort sett i överensstämmelse med hur ett plåttak kunde ha sett ut under 1800-talets slut. Tekniska kontoret har godtagit museets argument för enkelfalsning. Omtäckningen kommer därför att utföras i det närmaste helt identisk med den befintliga plåttäckningen.

Syfte

Att byta takplåt och därigenom trygga takets och i förlängningen byggnadens fortbestånd.

Aktuella åtgärder

Hel nyläggning av enkelfalsat plåttak av galvaniserad plåt som målas efter ett antal år.

Arbetsbeskrivning/-handling

Ingen annan än diskussioner mellan museet, fastighetskontoret och entreprenören.

Utförda åtgärder

- All befintlig plåt revs på aulans tak. Bef. plåt var i storlekar varierande från 60x120 cm till 60x180 cm, varav de senare dominerade. Plåten hade varit linoljad på undersidan. Där fanns också diverse stämplor, bl a "Stockholms Galva-

niseringsfabrik” med bilden av en plåtsax inom en oval. Plåt från en tillverkare i Kallinge förekom också.

- Ingen underlagspapp hade använts tidigare, och någon ny lades heller inte hösten 2005.
- Undertakets glespanel var i oväntat gott skick och erfordrade endast smärre ilagningar med nytt trä. Panelen lämnades f.ö. som den var.
- Ny galvaniserad plåt i skivtäckning; storlekar huvudsakligen 60x180 cm lades i enkelfalsning.
- Nya beslag kring skorstenar, efter förebild från befintliga.

Övrigt

Ungefär samtidigt (under maj-juni 2005) med ovanstående arbete utfördes renoveringsarbeten på Djäkneskolans fönster. Dåligt trä utbyttes där det var rötskadat, t ex droppnäsor på bågarnas nederdelar. Därefter målades alla fönster med linoljefärg. Färgen levererades av Engvall & Claesson i bränd umbra, kulör 2A-100 enligt rå linoljefärgprovssamling.

Administrativa uppgifter

Kostnader

Arbetena var kostnadsberäknade till 1.300.000 kr.

Byggnadsvårdsbidrag

Bidrag till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse: 25.000 kr. Beslut om bidrag från länsstyrelsen Västra Götalands län 2005-09-28.

Antikvarisk medverkan

Thomas Carlquist, Västergötlands museum, Skara.

Beställare

Tekniska kontoret, Skara kommun, 532 88 Skara.

Entreprenör

Luco Plåt AB, Vinninga.

Arbetsledare

Jerker Eimersson, Luco Plåt AB.

Byggmöten

Sex st, med början 2005-06-03, till 2005-10-18.

Besiktningar

Inledande besiktningar och diskussioner med anledning av att museet kontaktades under 2004. Besiktning inför påbörjad renovering sensommaren 2005 samt

besiktningar på arbetsplatsen ung. en gång i veckan under arbetstiden. Antikvarisk slutbesiktning den 19 dec. 2005.

Tidsperiod

Arbetena påbörjades under andra halvan av september 2005 och pågick till ca 1 dec. 2005.

Fotodokumentation

Analog fotografi. Negativen förvaras på Västergötlands museum, Skara.

Handlingar

Handlingar i ärendet sökes i Västergötlands museums arkiv under Skara, kv. Saturnus, diariern 487-2005 samt hos Länsstyrelsen Västra Götalands län under diariern 434-49093-2005.

Besiktningsutlåtande

Vid slutbesiktningen den 19 dec. 2005 konstaterades att arbetena med byte av takplåt enligt ovan var avslutade. Efter vad läns museet erfor hade arbetena utförts väl och i enlighet med museets rekommendationer. Utförda arbeten godkändes från antikvarisk synpunkt rent formellt den 26 jan. 2009.

VÄSTERGÖTLANDS MUSEUM

Skara i maj 2016

Thomas Carlquist
1:e antikvarie

Postscript

Aulans nylagda plåttak låg obehandlat i närmare tio år och målades till slut sommaren 2015. Färgen var Liwas system Pentur och entreprenör var Varnhems Måleri, Skara.

Fotografier

Omslagsbild: Djäkneskolans auladel sedd från SO.
Foto: Thomas Carlquist 24 maj 2016.

Foto: Thomas Carlquist

*Djäkneskolan. Delen med aulan
sedd från SO. Foto juli 2005.
Film 05/54.*

*Östra takfallet efter
rentvättning. Aug. 2005.
05/57.*

Foto: Thomas Carlquist

Sedan det uppdagats att den gamla plåten, som i sig var i rel. gott skick, hade bristande infästning mot underlaget, påbörjades i stället nyläggning. Den bef. plåten hade aldrig haft någon underlagspapp, och någon ny lades inte heller 2005. Takpanelen var i allt väsentligt i gott skick. Sept. 2005. 05/60.

Arbetet började med det västra takfallet. Tekniken med enkelfals medgav att plåten kunde monteras med samma mönster som det tidigare utförandet. Sept. 2005. 05/60.

Foto: Thomas Carlquist

I november var västra fallet klart och arbete vidtog med det östra. Nov. 2005. Båda 05/130.

Alla beslag kring t ex skorstenar utfördes lika det gamla utförandet. Nov. 2005. 05/130.

Foto: Thomas Carlquist

Östra takfallet klart. Notera ståndrännan med smidda rännkrokar. Senare tillverkades också nya vattkuper av 1800-talsmodell till utkastarna. Dec. 2005. 05/135.

Ränn dal och anslutning till huvudbyggnadens skiffertak. Dec 2005. 05/135

Foto: Thomas Carlquist

Vänster: Södra delen med anslutning till södra gavelns murkrön. Höger: Stånränna och skorstenar.
Dec 2005. 05/135

Nio år efter omtäckningen, foto i april 2014.

Foto: Thomas Carlquist

Taket målades svart sommaren 2015. Här östra takfallet 24 maj 2016.

Norra delen av östra takfallet. 24 maj 2016.

Rapporter 2015-2016 i ämnet bebyggelse från Västergötlands museum

- 2015:1 Varnhems klosterkyrka. Varnhems socken, Skara kommun, Västergötland. Tjärning av tak 2004, 2007 och 2014. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:2 Skara domkyrka. Skara kommun, Västergötland. Renovering av tornens tak m.m. 2012. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:3 Hyringa fornstuga. Prästtorp 1:13, Hyringa socken, Grästorps kommun, Västergötland. Renovering efter svampangrepp 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:4 Villa Idun. Hjo Norr 5:6, Hjo stad och kommun, Västergötland. Renovering av balkonger m.m. 2014-2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:5 Villa Götha och Societetshuset. Del av Hjo Norr 3:59, Hjo socken och kommun, Västergötland. Renovering etapp 3, 2014-2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:6 Råbäcks mekaniska stenhuggeri. Råbäck 1:3, Medelplana socken, Götene kommun, Västergötland. Renovering av fönster, etapp 1. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:7 Varnhems klosterkyrka. Varnhems socken, Skara kommun, Västergötland. Renovering 2010-2011. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:8 Bankastugan. Hornborga 14:2, Hornborga socken, Falköpings kommun, Västergötland. Renovering av vägg och tak 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2015:9 Bengtssonska magasinet. Kv. Örnen 3, Vara socken och kommun, Västergötland. Lastbrygga och ramp 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport
- 2016:1 Västra Gerums kyrka. Västra Gerums socken, Skara kommun, Västergötland. Utvändig renovering 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2016:2 Sveneby. Sveneby 1:4, Sveneby socken, Töreboda kommun, Västergötland. Renovering av terrass 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2016:3 Almnäs, huvudbyggnaden. Almnäs 1:1, Norra Fågelås socken, Hjo kommun, Västergötland. Renovering av tak och fönster 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2016:4 Arkivet, Skara veterinärinrättning. Kv. Skytten 1, Skara stad och kommun, Västergötland. Utvändig renovering 2014-2016. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2016:5 Råbäcks mekaniska stenhuggeri. Råbäck 1:3, Medelplana socken, Götene kommun, Västergötland. Renovering av fönster 2014-2016. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2016:6 Helénstugan. Kv. Bryggaren 10, Skövde stad och kommun, Västergötland. Renovering av tak och fasader 2015-2016. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2016:7 Logen Vulcan. Kv. Tallen 5, Tidaholms stad och kommun, Västergötland. Renovering av fönster 2015. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2016:8 Våmbs kyrka. Våmbs socken, Skövde kommun, Västergötland. Byte av takspån 2000. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.
- 2016:9 Djäkneskolan. Kv. Saturnus 1, Skara socken och kommun, Västergötland. Byte av plåttak 2005. Antikvarisk slutbesiktningsrapport.